

Бовтач О. М., викладач,
ВСП «Стрийський фаховий коледж
Львівського національного університету
природокористування»

ВИКОРИСТАННЯ ІННОВАЦІЙНИХ МЕТОДІВ І ФОРМ НА ЗАНЯТТЯХ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ТА ЛІТЕРАТУРИ

Духовне оновлення нашої держави, процес демократизації суспільства передбачають створення сприятливих умов для утвердження атмосфери творчості, багатогранного розвитку особистості, її обдарованості. Завдання щодо виховання людей із високим творчим потенціалом постає не лише як актуальна проблема сучасної педагогічної науки та практики, але і як соціальна необхідність.

Життя доводить, що в складних умовах, що постійно змінюються, найкраще орієнтується, приймає рішення, працює людина творча, гнучка, креативна, здатна до генерування і використання нового (нових ідей, задумів, нових підходів та рішень). Це людина, «яка володіє певним переліком якостей, а саме: рішучістю, вмінням не зупинятися на досягнутому, сміливістю мислення, вмінням бачити за межі того, що бачать сучасники і бачили попередники».

У сучасних умовах гуманізації й демократизації навчального процесу як ніколи актуальні дидактичні заповіді В. Сухомлинського. У книзі „Сто порад учителю” він писав: „Немає абстрактного учня. Мистецтво й майстерність навчання і виховання полягає в тому, щоб розкривати сили й можливості кожної дитини, дати їй радість успіху в розумовій праці...” Вважаю, що завдання викладача – допомогти учневі знайти себе в житті; пробудити чи розвинути в особистості те творче зернятко, яке є в кожному, бо закладене там природою.

У сучасній педагогіці існує багато різноманітних форм та методів інноваційного навчання, спрямованих на якісне засвоєння знань здобувачами освіти, розвиток їх розумової діяльності, виявлення умінь та навичок критичного осмислення проблем, набуття досвіду самостійного опрацювання навчального матеріалу, пошукової роботи, набуття якостей, які стануть у нагоді в подальшому розвитку самоосвіти і самореалізації.

Одним із пріоритетів інноваційного навчання є групова та індивідуальна форма навчання. Акцент зміщений на творчу імпровізацію педагога, на його взаємодію із здобувачами освіти. Довіра, повага, спілкування, стимуляція почуття гідності, здатності відповідати за себе є головним фактором

групової та індивідуальної форм роботи. Здобувач освіти розвиває свою індивідуальність у спільному вирішенні творчих завдань, коли залучається його життєвий досвід і отримані знання.

Іншим пріоритетом є диференціація навчання, коли урізноманітнюються форми і методи навчальної діяльності, коли опорою стає вміння здобувачів освіти самостійно здобувати знання. Самооцінка здобувачів освіти перетворюється на головний фактор оцінювання особистих досягнень. Навчання, таким чином, перетворюється на спілкування між людьми в отриманні нової інформації. Викладач має стати посередником між здобувачем освіти і навчальним матеріалом, а не єдиним джерелом знань. Виходячи з цієї нової ролі, викладач повинен:

- використовувати різноманітні методи подачі нового матеріалу;
- ставити завдання, які дозволяють здобувачам освіти засвоїти навчальний матеріал відповідно до рівня їх підготовки та можливостей пізнавальної діяльності;
- надати можливість здобувачам освіти демонструвати свої досягнення в отриманні знань.

Дуже важливим є спільна робота здобувачів освіти у великих і малих групах. Ця методика пропонує зміну традиційної обстановки на заняттях. Роль викладача змінюється з традиційної на посередницьку. Головним стає колективне знання групи, допомога у з'ясуванні окремих питань, обговорення підготовлених повідомлень, доповідей та рефератів.

«Мозковий штурм» – ефективний метод колективного обговорення, пошук рішень у процесі спільного висловлення думок. Цей принцип дає можливість за короткий час висловитись великій кількості здобувачів освіти, що є передумовою вироблення найбільш розумного рішення.

Проблем на занятті можна розглянути кілька, і всі обов'язково розв'язувати в групах. Але неодмінною умовою є наявність проблеми та робота з нею в групах, прийняття узгодженого рішення і діалог за підсумками роботи.

Діалог – це співробітництво учасників навчального процесу, з одного боку – різних груп здобувачів освіти, з другого – здобувачів освіти і викладача з метою спільного пошуку рішення. Тому воно направлено на пошук спільних знаменників, розширення і можливу зміну власного погляду, відвертість у взаємовідносинах. Як доводять дослідження, групові дискусії сприяють засвоєнню 50% матеріалу.

Дискусії – це словесний обмін ідеями, думками з будь-якої теми. Корисні тим, що дають можливість активізувати розумову діяльність особистості, вміння висловлювати власні думки, використовувати набуті знання.

«**Мозкова атака**» достатньо популярний засіб навчання у дискусії. Ведучий пропонує якусь проблему або життєву ситуацію, для її вирішення пропонується якомога більше альтернативних засобів, які потім аналізуються самими здобувачами освіти.

Структуровані дебати. Це змагання між двома командами.

Основні умови:

- кожна команда повинна ретельно готувати свої аргументи: вирішити, які пункти, підтверджені джерелами та документами, висувують виступаючі, бути готовими до аргументів супротивників;
- учасники дебатів виступають послідовно.

Перемога надається команді, яка більш ефективно й аргументовано довела свої позиції і спростувала протилежні.

До активних форм навчання, які сприяють засвоєнню до 70% матеріалу, відносяться рольові ігри. Під час їх проведення розігруються ситуації, які здобувачам освіти не траплялися у повсякденному житті. Кожна рольова гра може тривати декілька хвилин, за цей час здобувач освіти має розіграти певну ситуацію всіма придатними для цього засобами. Метою рольових ігор є допомога здобувачам освіти у дослідженні їх почуттів, думок та дій у вільній сприятливій обстановці. Рольові ігри можуть дати багатий матеріал для обговорення.

Одним із найбільш важливих шляхів пізнання світу провідне місце посідає в реформі освіти України інформатизація освітнього процесу.

Сучасна освіта, випереджаючи суспільний розвиток, стрімко опановує інформаційні технології. Інформаційно-комунікаційна технологія навчання (ІКТ) – це сукупність методів і технічних засобів реалізації інформаційних технологій на основі комп'ютерних мереж і засобів забезпечення ефективного процесу. Головним засобом цих технологій є комп'ютер і його програмне забезпечення, комп'ютерні засоби навчання, які стали невід'ємною частиною навчання здобувачів освіти.

Сучасному викладачу мови та літератури вже недостатньо просто мати глибокі предметні знання, володіти практичними вміннями та навичками. Йому необхідно творчо використовувати набуті знання в нестандартній змінній ситуації, виявляти конструктивність в організації і плануванні педагогічного процесу.

Досвід переконує, що ІКТ сприяють не тільки розвитку самостійності, творчих здібностей здобувачів освіти, їх застосування дозволяє змінити саму технологію надання освітніх послуг, зробити заняття більш наочним і цікавим. Ці новітні технології забезпечують активізацію діяльності викладача та здобувачів освіти на занятті, сприяють здійсненню диференціації

та індивідуалізації навчання, розвитку спеціальної або загальної обдарованості, формуванню ключових та предметних компетентностей, посилюють міжпредметні зв'язки. Все це дає можливість покращити якість навчання. Використання інформаційних технологій на заняттях може відбуватися різними способами, це залежить від багатьох факторів, найважливішими з яких вважаємо такі: потреби конкретного заняття, рівень володіння різними програмами та наявність комп'ютерної техніки у кабінеті.

Використання ІКТ сприяє тому, що за короткий час особистість спроможна засвоїти та переробити великий обсяг інформації. Фактичне сприйняття демонстраційних матеріалів є набагато швидшим, ніж тексту, який читаємо. Інформаційні технології стають потужним багатofункціональним засобом навчання. Їх використання привчає здобувачів освіти жити в інформаційному середовищі, сприяє залученню їх до інформаційної культури, допомагають якісно формувати ключові та предметні компетенції на всіх етапах заняття.

Впровадження ІКТ під час вивчення української мови та літератури, а саме: створення та використання презентацій у процесі вивчення літератури, які дозволяють визначити низку факторів, що впливають на ефективність навчально-виховного процесу:

- зростання впливу виступу на аудиторію, оскільки значний обсяг інформації сприймається зоровими та слуховими рецепторами одночасно;
- полегшення розуміння і сприйняття поданого матеріалу;
- запам'ятовування навчального матеріалу на значний період;
- збільшення психологічної вірогідності прийняття правильних висновків, суджень, узагальнень;
- скорочення часу на розкриття проблеми.

Використання презентацій, створених за допомогою програми PowerPoint, зокрема такі їх види:

- презентації для лекційного викладу матеріалу;
- презентації для повторювально-узагальнюючих занять;
- презентації для занять контрольного оцінювання знань.

Компонування матеріалу програми у презентації слугує своєрідною формою опорного конспекту. Варто зазначити також, що здобувачі освіти під час підготовки домашнього завдання часто використовують матеріали презентації, вважаючи, що вона більш зрозуміла й логічна.

Таким чином, у сучасній педагогіці має місце багатоваріантність форм і методів інноваційного навчання, спрямованих на якісне засвоєння знань здобувачів освіти, розвиток їх розумової діяльності, виявлення умінь та навичок критичного осмислення проблем, набуття досвіду самостійного

опрацювання навчального матеріалу, пошукової роботи, набуття якостей, які стануть у нагоді в подальшому житті.

Список використаних джерел

1. Арутюнов Ю. С., Дера В. Г. Деловая игра «Мозговая атака»: Методическое пособие. М., 1990.
2. Баханов К. Технологія групової справи в навчанні історії в школі. Історія в школах України. 2002. № 1. С. 23–29.
3. Борзова Л. П. Дидактические игры. Преподавание истории в школе. 2000. № 1. С. 46–47.
4. Гушинець Н. О. Інноваційні методи і форми проведення семінарських занять. Матеріали конф. «Гуманізм та освіта», 2008.
5. Грих Е. Информационные технологии в управлении и учебным процессом вуза: Материалы межрегион. науч.-практ. конф. 11-13 октября 2002. С. 74–75.
6. Кузьмінський А. І., Омеляненко В. Л. Педагогіка: Підручник. Київ : Знання-Прес, 2008. 447 с.
7. Ларионов В. В., Писаренко С. Б. Видовое информационное поле в инновационной педагогике: состав, структура, свойства и применение в тестировании. Инновации в образовании. 2005. № 1. С. 55–62.
8. Мухина С. А., Соловьев А. А. Нетрадиционные педагогические технологии в обучении. Ростов-на-Дону, 2004.
9. Носенко Е. Л. До проблеми зміни освітньої парадигми. Педагогічний процес: теорія і практика. Київ, 2002. Вип. 2. С. 77–80.
10. Сазоненко Г. Педагогічні технології / упоряд.: Г. Мальченко, Т. Вороненко. Київ : Шк. світ, 2009. 128 с. (Б-ка «Шк. світу»).
11. Полухтович Т. Роль ІКТ У формуванні професійної компетентності учасників освітнього процесу. Нові технології навчання: зб. наук. праць. ДНУ «Інститут модернізації змісту освіти». Київ, 2020. Вип. 94. С. 265–269.